

formed as a result of awareness of the value categories of life. Therefore, the school of the future in Ukraine is thought to be primarily child-centered, in which teachers, parents and pupils are in partner relationships. In order to make learning interesting, so it inspired children to creativity, critical and creative thinking, it is important that the educational process meets the emotions and expectations of young people.

The article deals with the problem of the rapid decline of interest in learning. In this trend, which appeared in school back in the mid 70-ies of XX century, education has responded unconventional lessons, which are a mechanism that focuses on the quality of information rather than its quantity. The aim of this mechanism is as harmonious development of the individual and provide optimal conditions for this development. The main objective of unusual lessons – is awakening interest of pupils to learn. It is noted that the integrated lessons aim to constrict the related material of several educational subjects around one topic. It is emphasized that such lessons are characterized by high informativeness, fundamentality, versatility. Pupils consider a certain phenomenon from different points of view within the limits of not one, but several sciences, thus increasing and deepening the level of their own knowledge, forming a system of knowledge that corresponds to the actual and perspective needs of the individual, society, and the state.

Key words: *lesson, non-traditional lesson, integrated lesson, interdisciplinary connections, interdisciplinary integration.*

**УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТА
ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ
ПІД ЧАС ПЕРЕДПЛАНОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ**

М. Меркулов

*доктор економічних наук, доцент
Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Ю. Байлюк

*магістрант
Одеський національний політехнічний університет*

Анотація. *Проведена за міжнародною методикою фінансова оцінка економічної ефективності інноваційно-інвестиційних проектів на промисловому підприємстві. Визначені основні вимоги до розробки попереднього бізнес-плану проекту та його фінансового планування в цілому.*

Проведено визначення основних функцій кошторису і бюджету інноваційно-інвестиційного проекту. Результати впроваджено в практику конкретного промислового підприємства.

Ключові слова: *проект, інновація, інвестиція, планування, функція, бізнес-план, ефективність.*

Стратегічне планування на підприємстві являється основою взаємодії безлічі внутрішніх й зовнішніх соціально-економічних чинників. Основне завдання стратегічного планування полягає в обґрунтуванні найважливіших цілей і вироблення правильної стратегії довгострокового розвитку підприємства [9, с. 33]. Для розроблення стратегії розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства складається розгорнутий бізнес-план. Планування діяльності суб'єкта господарювання за допомогою бізнес-плану змушує керівників фундаментально вивчити перспективи підприємства; дозволяє здійснити більш чітку координацію виробничо-господарських і фінансових зусиль для досягнення поставлених цілей; визначає показники діяльності підприємства для обліку і контролю; спонукає керівників науково обґрунтовано визначати основні цілі та шляхи їх досягнення; пов'язує в єдину систему маркетингову, проектну, виробничу і фінансову діяльність; дозволяє краще розуміти структуру потреб, процеси планування, просування та збуту продукції, механізм формування ринкових цін [3, с. 369-376].

В даний час в Україні першочерговою ціллю бізнес-планування є залучення потенційних інвесторів і партнерів для участі в інноваційно-інвестиційних проектах. Бізнес-план як внутрішньофірмовий документ допомагає підприємству отримати кредит в банку, залучити іноземні інвестиції, організувати випуск нової продукції. Завдання по реалізації інноваційної продукції є провідною. Вона спрямована на забезпечення конкурентної продукції, задоволення постійно мінливих потреб і запитів покупців, зниження витрат виробництва і підвищення прибутку підприємства [4, с. 71-73]. Підприємства здійснюють інноваційно-інвестиційну діяльність, розширюють коло вироблених товарів і послуг, покращують їх якість, втягують в виробництво нові виробничі сили, створюють товари і послуги з меншими витратами праці, матеріалів і енергії [1, с. 22].

Мета статті – удосконалення методичного апарату передпланової оцінки інноваційно-інвестиційних проектів на основі заходів фінансового планування.

Під час написання статті автори досліджували праці слідуючих фахівців: Філипової С. В. [1], Бутенка А. І. [2], Грузнова І. І. [3], Дериколенка О. М. [4], Захарченка В. І. [5,6,7], Макарової В. І. [8], Ілляшенка С. М. [9]. Всі вони відмічають важливість проведення передпланових досліджень при оцінці інноваційних та інвестиційних проектів.

Інноваційно-інвестиційна діяльність спрямована на розвиток науково-технічного і виробничого потенціалу підприємства [2, с. 67-68]. На основі комплексного плану наукових розробок реалізації інновацій складається фінансовий план підприємства, який є основною частиною бізнес-плану.

Впровадження інновацій здійснюється на основі складання і розробки інноваційно-інвестиційних проектів. Сукупність інноваційно-інвестиційних проектів з їх цільовою спрямованістю являє собою інвестиційну програму, яка розкриває зміст інвестиційного плану і служить важливим джерелом інформації для розробки планів маркетингу, виробництва, фінансового плану і бізнес-плану в цілому [8, с. 65].

Розглянемо розроблені бізнес-плани двох інноваційно-інвестиційних проектів, які були реалізовані на ПАТ «Одескабель»:

1) проект А – розробка і виробництво волоконно-оптичного кабеля безпосереднього доступу;

2) проект Б – розробка і виробництво LAN-кабелів 6-ї та 7-ї категорії

Необхідно зіставити бізнес-плани інноваційно-інвестиційних проектів і прийняти правильне управлінське рішення: в який інноваційний проект вигідніше вкладати гроші. Бізнес-план повинен бути професійним, точним, зрозумілим і актуальним [7, с. 5].

Процес бізнес-планування включає в себе наступні етапи:

1) визначення критичного обсягу виробництва нової продукції, при якому підприємство покриває всі свої витрати, пов'язані з розробкою, створенням і продажем автомобілів. З цією метою проводять розрахунок і аналіз порогу прибутку інвестиційних проектів, який базується на взаємозв'язку між обсягом виробництва, собівартістю і прибутком. В його основу покладено класифікація витрат по їх відношенню до обсягів виробництва на змінні і постійні;

2) складання плану продажів (збуту) двох інвестиційних проектів здійснюється на основі вивчення і розробки прогнозів кон'юнктури ринку, попиту і пропозиції, інформації про передбачувані обсяги реалізації товару. Виявляються проблеми, пов'язані з збутом продукції, вибираються канали розподілу товару, здійснюється планування додаткових послуг, зовнішньоторговельних операцій, рекламних послуг;

3) на основі плану збуту розробляється план виробництва, визначається кількість продукції, яку планується провести, щоб забезпечити планові продажі та потребу в товарно-матеріальних запасах.

4) виходячи з потреб плану виробництва планують витрати на виробництво продукції. При цьому складається кошторис прямих витрат на матеріали, визначається потреба підприємства в сировині, матеріалах, паливі, комплектуючих та інших матеріальних ресурсах. Крім того, розраховуються такі кошториси: кошторис прямих витрат на оплату праці; кошторис накладних витрат (складається при плануванні загальногосподарських витрат); кошторис собівартості реалізованої продукції і кошторис товарно-матеріальних запасів. Складання кошторису собівартості продукції проводиться на основі поточних, що діють в даний час норм протягом кожного звітного періоду. Планові норми підприємства, кварталні або річні, розробляються з урахуванням науково-технічних заходів, пов'язаних з впровадженням нової техніки, технології та інноваційних конкурентоспроможних проектів;

5) основним при формуванні бізнес-плану інноваційно-інвестиційних проектів для отримання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів є фінансовим планом. Фінансове планування являє собою процес розробки системи заходів щодо забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами в його інноваційної, виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності. Статті фінансового плану пов'язані зі всіма показниками роботи підприємства та пов'язані з основними розділами бізнес-плану. У фінансовому плані узагальнені всі попередні розділи бізнес-плану і представлені в вартісному вираженні. Процес фінансового планування включає в себе складання таких прогнозних документів:

а) план руху грошових коштів, який дозволяє оцінити, скільки грошей необхідно вкласти в інноваційно-інвестиційний проект. Даний кошторис повинен допомогти фінансовому менеджеру передбачити очікувані притоки та відтоки грошових коштів на майбутній період часу, підтримувати запас грошових коштів відповідно до потреб трьох видів діяльності, уникати як надлишку тимчасово вільних грошових коштів, так і можливості їх дефіциту. Даний план будується на основі прогнозних оцінок обсягів продажів (виручки) за готівку; рівня інкасації дебіторської заборгованості; обсягів продажів активів і цінних паперів; обсягів залучення банківських позичок чи коштів з інших джерел; обсягу матеріальних, трудових витрат і інших виплат, необхідних для розробки виробництва інноваційно-інвестиційних проектів;

б) план доходів і витрат складається за формою №2 «Звіт про фінансові результати». Він ґрунтується на таких прогнозних оцінках: план доходів та витрат по звичайних видах діяльності; операційних доходів і витрат; позареалізаційних, а також надзвичайних доходів і витрат.

Для нових інноваційно-інвестиційних проектів в перший рік їх реалізації рівень прибутку невеликий, так як проект знаходиться в зоні критичного обсягу виробництва. Однак це не є визначальним фактором при розгляді фінансових потреб. Завдання даного плану полягає в тому, щоб показати, як буде формуватися і змінюватися прибуток за планований період;

в) прогнозний балансовий звіт відображає стан активів і пасивів на підприємстві на певну дату. При його складанні використовуються всі підготовлені раніше плани, в тому числі план грошових надходжень і виплат, план доходів і витрат.

При формуванні бізнес-плану інноваційно-інвестиційного проекту розробляються і складаються основні його кошториси і бюджети, які виконують три основні функції:

1) функція планування Ця функція є домінуючою для внутрішньо фірмового планування. Кошториси або бюджети вирішують завдання розподілу фінансових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні підприємства, виходячи із стратегічних цілей господарюючого суб'єкта. Розробка планів-бюджету надає кількісну визначеність перспективам діяльності підприємства, всі витрати і результати набувають грошового виразу;

2) функція обліку. Оскільки бізнес-планування засноване на розробці прогнозних кошторисів-бюджетів, які відображають рух грошових коштів, фінансових результатів, рахунків і пасивів підприємства в максимально зручній формі, то з'явилася можливість прогнозувати точну інформацію і приймати ефективні рішення з метою фінансування нових інвестиційних проектів;

3) функція контролю, яка також важлива для підприємства. Тільки шляхом постійного контролю, безперервного зіставлення фактичних даних з плановими показниками можна оцінити і скорегувати діяльність підприємства на будь-якому його етапі.

Як видно з таблиці 1, обидва інноваційно-інвестиційних проекта являються економічно ефективними, але найбільш привабливим являється проект Б, так як $NPV_B > NPV_A$ (4596 > 2794 на 1802 тис. грн).

Індекс рентабельності інвестицій $PI_B > PI_A$ (20,06 > 17,25 на 3,35%). Це свідчить про те, що обидва проекта знаходяться в зоні прибутку, однак проект Б по прибутковості вище проекту А на 3,35% з кожної вкладеної гривні.

Термін окупності проекту А більше, ніж проекту Б. Незважаючи на те, що початкові інвестиційні вкладення в нього більше на 7 тис. грн, він окупиться швидше.

Внутрішня норма прибутковості (IRR) проекту Б більше IRR проекту А на 3,8%. Це свідчить про те, що якщо для реалізації інноваційно-інвестиційних проектів джерелом інвестицій є банківський кредит, то у проекту Б верхня межа допустимого рівня банківської процентної ставки (перевищення якої робить проект збитковим) на 3,8% вище, тобто проект Б є більш фінансово стійким і конкурентоспроможним.

Таблиця 1

Основні показники економічної ефективності інноваційно-інвестиційних проектів

Найменування показників	Позначення	Проект А	Проект Б
Чистий дисконтований дохід, тис. грн	NPV_i	2794	4596
Індекс рентабельності інвестицій, %	PI	17,25	20,06
Термін окупності, років	$TPBP$	$0,85 \times 5 = 4,25$	$0,83 \times 5 = 4,15$
Внутрішня норма дохідності, %	IRR	22,5	26,3
Інвестиції, тис. грн	C_0	16000	23000

Джерело: розрахунки проведено авторами за методикою UNIDO [5, с. 47-60].

Отже, при розробці бізнес-плану інвестиційного проекту важливу роль відіграє фінансове планування на підприємстві. Розробка і впровадження фінансового планування на мікрорівні є ключовим для стабілізації і довгострокового розвитку кожного підприємства та української економіки в цілому.

Дана стаття підготовлена у межах виконання НДР «Конкурентна розвідка в безпекоорієнтованому управлінні інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств стратегічного значення для національної економіки і безпеки держави» (№ ДР 0119 У 002005).

1. Боденчук Л. Б., Філіппова С. В. (2016). *Розвиток інноваційно-орієнтованих машинобудівних підприємств і формування їх потенціалу*: монографія. Одеса: ОНПУ. 215 с.
2. Бутенко А. І. Лазарева Є. В. (2007). *Інноваційна спроможність суб'єктів підприємницької діяльності*: монографія. Одеса: Фенікс. 108 с.
3. Грузнов И. И. (2007). *Управление процессами исследования и разработки инноваций*: монографія. Одесса: Полиграф. 434 с.
4. Дериколенко О. М. (2016). *Венчурна діяльність промислових підприємств: теорія, методологія, практика*: монографія. Суми: Мрія. 304 с.
5. Захарченко В. І. (2016). *Елементи стандартної моделі сучасної трансформаційної економіки*: навч. посібник. Одеса: Наука і техніка. 336 с.
6. Захарченко В. І., Меркулов М. М., Ширяєва Л. В., Лаптева В. В. (2018). *Управління інноваційними проектами на підприємстві*: навч. посібник. Одеса: Атлант. 77 с.
7. Захарченко В. И., Халикян Н. В. (2008). *Бизнес планирование фирмы*: уч. пособие. Одесса: Наука и техника. 112 с.
8. Макарова В. И., Бобренева Е. А. (2003). *Стратегическое планирование инновационно-инвестиционной деятельности предприятия в условиях рынка*. Наука-производству. №11. С. 65-67.
9. Ілляшенка С. М. (2015). *Ринково-орієнтоване управління інноваційним розвитком*: монографія. Харків: Діса плюс. 448 с.

Summary. *Financial assessment of the economic efficiency of innovation and investment projects at an industrial enterprise was carried out according to the international methodology. The basic requirements for the development of the preliminary business plan of the project and its financial planning as a whole are determined. Definition of the main functions of the estimate and budget of the innovation and investment project is carried out. The results are introduced into the practice of a specific industrial enterprise.*

Key words: *project, innovation, investment, planning, function, business plan, efficiency.*